

**GARANȚII PROCEDURALE - EGALITATEA DE ARME ȘI PRINCIPIUL
CONTRADICTORIALITĂȚII. CONSIDERAȚII GENERALE**

OLGA ANDREEA URDA*

Résumé

Dans plusieurs arrêts la Cour européenne des droits de l'homme a considéré que le droit à un procès équitable implique entre autres le caractère contradictoire de la procédure et l'égalité des armes. C'est un aspect qui mérite quelques développements. Parmi les principes sous-jacents d'équité qui ne sont pas explicitement formulés dans l'article 6 de la Convention européenne des droits de l'homme mais sont importantes pour comprendre son fonctionnement, le plus important est celui de l'égalité des armes, qui traduit notamment l'idée que chaque partie à une procédure doit avoir la même possibilité de présenter sa thèse et qu'aucune ne peut bénéficier d'un avantage important par rapport à la partie adverse.

Le droit au caractère contradictoire de la procédure implique pour l'accusation comme pour la défense, la faculté de prendre connaissance des observations ou éléments de preuve produits par l'autre partie et de les discuter.

Mots clés: *procès équitable, caractère contradictoire de la procédure, égalité des armes.*

Dreptului la justiție i-a fost conferit un caracter absolut imperativ datorită relației de interdependență dintre drept și democrație ce se manifestă nu numai la nivel internațional, dar și în cadrul unui sistem juridic național. Aplicarea acestui drept impune îndeplinirea anumitor exigențe care se referă la fond și, mai ales, la procedură, întrucât garanțiile procedurale nu sunt doar garanții organice, ci ele îi asigură justițiabilului trăirea sentimentului de îndeplinire a justiției.

---

* Asist. univ. drd., Facultatea de Drept, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Egalitatea este recunoscută ca o normă de conduită a unei comunități umane, fiind abordată în mod detaliat și de doctrină. În procedura penală, după cum s-a menționat în mod tradițional, principiul egalității persoanelor îmbracă forma *egalității armelor* (*l'égalité des armes*), pornind de la faptul că și în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului principiul egalității armelor semnifică tratarea egală a părților pe toată durata desfășurării procesului în fața unui tribunal.

Acest principiu, de fapt, constituie numai un element component al noțiunii mai largi de „proces echitabil”¹, una dintre garanțiile privitoare la desfășurarea corectă a procesului judiciar prin care se vizează un just echilibru între părțile litigante.

Printr-o jurisprudență constantă, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a elaborat un principiu cu caracter general, devenit aproape o clauză de stil în domeniu, în conformitate cu care prin intermediul Convenției sunt apărute drepturi ale omului concrete și efective, nu teoretice și iluzorii².

Unul dintre aceste drepturi îl constituie dreptul la un proces echitabil având în vedere tocmai locul pe care acest drept îl ocupă într-o societate democratică.

Cea mai importantă garanție procedurală existentă într-un stat de drept este cea a procesului echitabil. Având în vedere mecanismul de funcționare a statului de drept conform căruia trebuie asigurat liberul acces la justiție pentru remedierea oricărei încălcări a unui drept sau libertăți fundamentale ori interes legitim, această garanție este considerată esențială însuși spiritului Convenției Europene a Drepturilor Omului³.

---

¹ Vincent Berger, *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Ediția V*, Editura Institutul român pentru drepturile omului, București, 2005, p. 255.

² Vasile Pătulea, *Sinteză teoretică și de practică judiciară a Curții Europene a Drepturilor Omului în legătură cu art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dreptul la un proces echitabil. Asistența judiciară gratuită și taxele judiciare*, Revista Dreptul, Nr. 11/2007, Uniunea Juriștilor din România, p. 246.

³ Ion Deleanu, *Drept constituțional și instituții politice*, vol. II, Editura Fundației Chemarea, Iași, 1996, p. 49.

În legătură cu definirea dreptului la un proces echitabil, care înglobează atât dreptul la apărare cât și egalitatea armelor, termenul "echitate" provine din latinescul "aequus", care înseamnă egal, echilibrat.

Dreptul la un proces echitabil este dreptul care, prin afirmarea sa, asigură legătura între drepturile omului și statul de drept, caracterizat prin eliminarea arbitrariului și domnia legii, putând fi definit ca ansamblul garanțiilor procedurale care permit punerea în valoare a majorității drepturilor protejate prin instrumente internaționale.

După cum a arătat Curtea, statele semnatare ale Convenției au decis să ia toate măsurile necesare pentru apărarea efectivă a unor drepturi enunțate de Declarația Universală a Drepturilor Omului, datorită atașamentului lor sincer la principiul preeminenței dreptului. Aceste măsuri semnifică organizarea unei bune administrări a justiției, credibilă, sigură, imparțială și independentă pentru cei care ajung în fața instanțelor judiciare. De aceea, instanța europeană a reținut ideea că într-o societate democratică, în sensul Convenției, dreptul la o bună administrare a justiției ocupă un loc eminent, astfel că o interpretare restrictivă a dispozițiilor art. 6 nu ar corespunde cu obiectul și scopul prevederilor sale⁴.

În termenii art. 6 parag. 1 din Convenție, orice persoană are dreptul la un tribunal independent și imparțial instituit prin lege. În plus, orice justițiabil are dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil, fiind precizată necesitatea judecării cauzei sale în mod public și echitabil⁵.

Noțiunea de proces echitabil este definită de o manieră generală de art. 6 din Convenția europeană, la care face trimitere și art. 21 alin. (3) din Constituția noastră, limitându-se la o enumerare a principalelor aspecte ale echității, menționate mai sus, care constituie, fiecare, un principiu director al procesului penal. Astfel echitatea, în sens strict, include drepturile apărării și egalitatea armelor, iar în sens larg echitatea evocă ideea de bună justiție, incluzând, în plus, incompatibilitatea judecătorului, prezumția de

---

⁴ Corneliu Bârsan, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole. Vol. I. Drepturi și libertăți*, Editura All Beck, București, 2005, p. 394.

⁵ Jean-François Renucci, *Tratat de drept european al drepturilor omului*, Editura Hamangiu, București, 2009, p. 425.

nevinovăție și chiar celeritatea procedurilor, principii ce sunt atât de interes general cât și de interes individual⁶.

Exigența de echitate este consacrată, încă de la primele cuvinte ale art. 6 parag. (1), importanța acesteia este considerabilă pentru că, pentru ansamblul garanțiilor prevăzute la art. 6, se reține, pe viitor, noțiunea de proces echitabil. Echitatea impune o apreciere în concreto a cauzei, astfel încât respectarea cu scrupulozitate a garanțiilor formale prevăzute de art. 6 nu este, în mod obligatoriu, sinonimă cu un proces echitabil⁷.

Din punct de vedere temporal dreptul la un proces echitabil acoperă nu numai perioada de desfășurarea a unui proces ci și perioada anterioară – recunoașterea dreptului de acces la un tribunal – și ulterioară – dreptul de a obține o hotărâre judecătorească cu caracter obligatoriu și care se va bucura de autoritatea lucrului judecat și dreptul de a obține executarea hotărârii⁸.

Între drepturile consacrate prin Convenție, dreptul la un proces echitabil, enunțat în cuprinsul art. 6, ocupă un loc central. Importanța lui rezidă în faptul că toate celelalte drepturi ar rămâne derizorii, simplă teorie, fără anumite garanții procedurale care să îi confere individului siguranță și un „adăpost” în fața posibilelor abuzuri ale puterii.

În acest sens, sub influența jurisprudenței europene, procedura penală nu mai este doar o garanție formală, ea are prin ea însăși o importanță fundamentală. Normele procesuale de referință conținute în procedura penală continuă să garanteze regularitatea formală a procedurii, pentru ca procesul să se desfășoare în mod loial. Însă procedura penală a dobândit astăzi o importanță fundamentală, un drept care prevalează asupra oricărei alte considerații: dreptul la un proces echitabil, care este nucleul procedurii penale, devine criteriul de apreciere al respectării de

---

⁶ Gheorghită Mateuț, *Tratat de procedură penală. Partea generală*. Volumul I, Editura C.H.Beck, București, 2007, p. 238.

⁷ Jean-François Renucci, *op. cit.*, p. 474.

⁸ Raluca Miga Beșteliu, Catrinel Brumar, *Protecția internațională a drepturilor omului. Note de curs*, Editura Universul Juridic, București, 2008, p. 147.

către instanțe a drepturilor substanțiale și, astfel, devine el însuși un veritabil drept substanțial⁹.

În momentul în care mersul procesului este știrbit prin dezavantajarea uneia dintre părțile participante în raport cu cealaltă parte, dreptul ales în cadrul litigiului cade de pe orbita pe care gravitează, un proces inechitabil conducând chiar la negarea unui drept fundamental.

Dreptul la un proces echitabil trebuie să se regăsească în conținutul oricărei proceduri, pe toată durata derulării procesului penal, ca o sumă de garanții procedurale acordate persoanei implicate (învinuitului sau inculpatului)¹⁰.

Respectarea dreptului la un proces echitabil nu este, în sine, suficientă pentru a asigura o protecție totală împotriva posibilelor violări, abuzuri sau restrângeri nejustificate exercitate de către stat asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale individului, însă reprezintă piatra de temelie a unei protecții reale și eficiente împotriva puterii statale.

Astfel procesul penal echitabil nu poate fi realizat decât în condițiile în care acesta este așezat pe principii fundamentale unanim admise, care asigură echilibrul ce trebuie să existe între interesul general al societății și interesele legitime ale fiecărei persoane¹¹.

Principiul *egalității armelor* este o inovație a jurisprudenței Curții Europene. De foarte multă vreme, Comisia a precizat semnificația principiului egalității armelor astfel: orice parte trebuie să aibă posibilitatea de a-și expune cauza tribunalului în condiții care nu o dezavantajează într-o manieră apreciabilă în raport cu partea adversă. Importanța egalității armelor rezidă în faptul că aceasta creează un echilibru între principiul preeminenței drepturilor și interesul public într-un stat democratic care trebuie să asigure pe teritoriul său un control eficient al criminalității și, în

---

⁹ Ovidiu Predescu, Mihail Udriou, *Protecția europeană a drepturilor omului și procesul penal român*, Editura C.H.Beck, București, 2008, p. 536.

¹⁰ Gheorghiuță Mateuț, *Tratat de procedură.....*, p. 238.

¹¹ Grigore Gr. Theodoru, *Tratat de Drept procesual penal*, Ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2008, p. 68.

același timp, să garanteze standarde cât mai ridicate în ce privește drepturile inculpaților la o judecată echitabilă¹².

Această abordare a fost confirmată de către Curte, principiul egalității armelor presupunând obligația de a oferi fiecărei părți o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza, inclusiv probele de care dispune, în condiții care nu o plasează într-o situație de dezavantaj față de adversarul său. Această egalitate nu este altceva decât un just echilibru între părți.

Instanța, pentru realizarea principiului *egalității armelor*, are misiunea de a menține *echilibrul* necesar desfășurării unui proces echitabil, îndeosebi în ceea ce privește comunicarea între părți a tuturor pieselor dosarului, precum și dispunerea de mijloace pentru a-și susține poziția¹³.

Acest principiu, care decurge direct din faptul că orice persoană are dreptul la ascultarea cauzei sale, în mod echitabil, este un element esențial al dreptului la un proces echitabil. În acest cadru, principiul egalității armelor se prezintă ca o garanție extrem de puternică, deși consacrarea acestuia nu este decât implicită. În plus judecătorii Curții Europene a Drepturilor Omului sunt foarte atenți la caracterul efectiv al acestei garanții importante¹⁴.

În ceea ce privește legătura, corelația dintre legalitatea dreptului procesului penal și principiul egalității de arme, Curtea a stabilit că legalitatea dreptului procesual penal este un principiu general de drept, care corespunde principiului legalității din dreptul penal: *nullum crimen sine lege*¹⁵. Acest principiu, pe plan procesual penal, se traduce prin adagiul *nullum indicium sine legem* și impune anumite exigențe privitoare la derularea procesului penal, cu scopul de a asigura un proces echitabil, care implică și respectarea egalității armelor. Dacă el comportă obligația de a oferi fiecărei părți o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții

---

¹² Robert Pelloux, *Les arrest de la Cour européenne des droit de l'homme dans les affaires Wemhof et Neumeister*, [Annuaire français de droit international, 1969, Vol. 15](#), Ed. CNRS Editions, Paris, 1969, p. 276.

¹³ Igor Dolea, *Drepturile persoanei în probatoriul penal*, Ed. Cartea juridică, Chișinău, 2009, p. 186.

¹⁴ Jean-François Renucci, *op. cit.*, p. 480.

¹⁵ Anastasiu Crișu, *Drept procesual penal*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 86.

care să nu o plaseze într-o situație de net dezavantaj cu adversarul ei, nu trebuie pierdut din vedere că reglementările procedurale urmăresc, în primul rând, să protejeze persoana acuzată de săvârșirea unei fapte penale de riscurile abuzului de putere din partea organelor de urmărire, astfel că apărarea pare a fi ca cea mai susceptibilă să sufere de lacunele și impreciziile acestor reglementări¹⁶.

Cu aplicație strict la domeniul penal, egalitatea armelor implică realizarea și menținerea pe parcursul unui întreg proces penal a echilibrului dintre inculpat, pe de o parte, și Ministerul public și partea civilă, pe de altă parte. Se are, astfel, în vedere regula în ceea ce privește titularii celor două acțiuni care pot fi exercitate în cadrul procesului penal, acțiunea penală și acțiunea civilă, celelalte părți, partea responsabilă civilmente, pe de o parte, și partea vătămată, pe de altă parte fiind, implicit, incluse în discuție.

Necesitatea respectării egalității armelor între procuror și parte e cu atât mai imperioasă cu cât Ministerul Public intervine activ în fața instanței penale pe care o sesizează prin rechizitoriu, descriind starea de fapt și de drept și propunând o anumită sancțiune.

Un alt element strict legat de egalitatea de arme îl reprezintă necesitatea motivării hotărârilor judecătorești. Acest imperativ s-a impus deoarece în lipsa lui este greu de a se vorbi de egalitate de arme. Curtea Europeană a indicat în mod clar că art. 6 obligă tribunalele naționale să își motiveze deciziile, astfel instanțele naționale trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care și-au fundamentat decizia.¹⁷ Obligația de motivare se impune deoarece ea permite, pe de o parte, expunerea raționamentului care a condus la dispozitivul hotărârii, iar pe de altă parte controlul asupra acesteia prin exercitarea căii de atac prevăzute de lege¹⁸.

Motivarea hotărârilor justifică echitatea procesului penal și din prisma dreptului justițiabilului de a fi convins că justiția a fost îndeplinită, respectiv judecătorul a examinat toate mijloacele procesuale și procedurale propuse de participanți.

---

¹⁶ Corneliu Bârsan, *op. cit.*, p. 510.

¹⁷ CEDO, 17 ianuarie 1970, Delcourt c. Belgia, Seria A, nr. 11.

¹⁸ Bianca Selejan Guțanu, *op. cit.*, p. 142.

Curtea procedează la o apreciere concretă a respectării principiului egalității armelor. În consecință, se poate întâmpla ca norme naționale să genereze dificultăți: în cazul în care anumite contradicții cu Convenția pot părea secundare, altele sunt mai importante, în special în ceea ce privește principiul egalității armelor în materie de expertize, dar și în desfășurarea procedurii în fața jurisdicțiilor atât judiciare, cât și administrative¹⁹.

În mod tradițional, în procedura penală principiul egalității persoanelor îmbracă forma egalității armelor. Cu toate acestea Constituția României nu consacră în mod expres o astfel de regulă, dar în virtutea art. 11 și art. 20 din Constituție, au fost integrate în sfera normelor constituționale referitoare la protecția drepturilor fundamentale și prevederile art. 6 parag. 1 din Convenția europeană a drepturilor omului²⁰.

Din examinarea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește domeniul aplicării principiului nediscriminării, rezultă că aceasta are o existență subordonată tuturor clauzelor Convenției, care ocrotesc drepturi și libertăți ale individului, astfel încât poate fi invocată în orice cauză în care se pune în discuție violarea unei dispoziții normative, iar discriminarea apare ca o circumstanță agravantă.

Egalitatea persoanelor în procesul penal înseamnă, așadar, că tuturor persoanelor le sunt aplicabile aceleași reguli procesuale și că aceleași organe desfășoară procesul penal, fără ca anumite persoane să fie privilegiate și fără să se facă o discriminare.

Deși nu este consacrat ca un principiu distinct al procesului penal, din ansamblul reglementării modului de desfășurare a procesului penal rezultă că respectarea principiului egalității armelor între acuzare și apărare este intrinsec sistemului de drept românesc²¹.

Principiul egalității între acuzare și apărare este o cerință de garanție pentru echilibrul între interesele individului și ale societății, pentru armonizarea și salvagardarea acestor interese.

---

¹⁹ Jean-François Renucci, *op. cit.*, p. 485.

²⁰ Gheorghiu Mateuț, *Tratat de procedură...*, p. 234.

²¹ Ovidiu Predescu, Mihail Udroui, *Convenția europeană a drepturilor omului și dreptul procesual penal român*, Editura C.H.Beck, București, 2007, p. 363.

Procurorul și inculpatul au aceeași poziție și aceleași drepturi în fața instanței în susținerea acuzării, respectiv a apărării. Necesitatea respectării egalității armelor între procuror și parte e cu atât mai imperioasă cu cât Ministerul Public intervine activ în fața instanței penale pe care o sesizează prin rechizitoriu, descriind starea de fapt și de drept și propunând o anumită sancțiune.

Chiar dacă Ministerul Public are un rol deosebit în protejarea ordinii publice, aceasta nu justifică crearea ab initio pentru procuror a unei poziții privilegiate în cadrul procedurilor, care să le plaseze pe celelalte părți într-un net dezavantaj în raport cu Ministerul Public²².

Participând la judecată, procurorul, la fel ca și inculpatul, poate formula cereri, ridica excepții și pune concluzii. Având în vedere că principiul egalității armelor presupune ca părțile să se situeze pe poziții procesuale egale, fără ca vreuna din ele să beneficieze de un avantaj procedural față de cealaltă, este evident că între inculpat și procuror nu poate exista egalitate procesuală completă din moment ce procurorul acționează în calitate de autoritate publică și dispune de mijloace logistice care nu stau la dispoziția inculpatului.

Trebuie întâlnite, cumulativ, trei condiții pentru a putea fi constatată nerespectarea egalității armelor procedurale, și anume: parchetul să beneficieze de un drept suplimentar față de cel acuzat, acel drept să nu derive din natura funcției parchetului, dreptul respectiv să îi creeze procurorului, în concret, un avantaj în cursul procedurii²³.

Principiul egalității armelor presupune ca procurorul să aducă în fața instanței toate probele administrate în dosarul de urmărire penală în favoarea sau împotriva acuzatului²⁴.

Egalitatea procedurală a părților în proces nuanțează principiul mai vast al egalității între cetățeni, precum și principiul aflării adevărului. Fără ca părțile să dispună de aceleași mijloace pentru a-și susține cauza, fără a avea

---

²² Ovidiu Predescu, Mihail Udriou *Protecția europeană .....*, p. 656.

²³ Radu Chiriță, *Dreptul la un proces echitabil*, Editura Universul Juridic, București, 2008, p. 349.

²⁴ Mihail Udriou, Ovidiu Predescu, *Standardele Europene în materia dreptului de a dispune de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării*, Revista Dreptul, Nr. 5/2009, Uniunea Juriștilor din România, p. 268.

acces fiecare dintre ele la actele și probele depuse la dosar pentru a le putea combate, fără posibilitatea fiecărei părți de a-și expune argumentele și fără existența unei proceduri contradictorii, aflarea adevărului este evident periclitată, pot interveni erori judiciare, iar procesul devine unul inechitabil.

Principiul contradictorialității este intim legat de egalitatea armelor și impune judecătorului să vegheze ca orice element susceptibil să influențeze soluția privind litigiul să facă obiectul unei dezbateri între părți.²⁵

În virtutea contradictorialității, părțile își aduc reciproc la cunoștință pretențiile, apărările și probele de care înțeleg să se folosească în proces, prin cererile scrise adresate instanței, judecata nu se poate face decât după legala lor citare, în cursul procesului toate părțile sunt ascultate în mod egal, inclusiv asupra împrejurărilor de fapt sau de drept puse în discuție de instanță, în vederea aflării adevărului în cauză, încuviințarea probelor se face în ședință publică, după prealabila lor discutare de către părți, iar hotărârile judecătorești sunt comunicate părților, în vederea exercitării căilor legale de atac.

Așadar contradictorialitatea reprezintă motorul instanței. Procesul evoluează prin intermediul contradictorialității, prin prisma unor contradicții succesive, până la hotărârea care va înlătura contradicția. Contradictorialitatea opune, dar și unește părțile în proces, deoarece niciuna dintre părți nu poate face nimic în instanță decât sub privirile celeilalte.

Deci, contradictorialitatea îngăduie părților în litigiu să participe în mod activ la prezentarea, argumentarea și dovedirea drepturilor sau apărărilor lor în cursul desfășurării procesului având dreptul de a discuta și combate susținerile făcute de fiecare dintre ele, precum și de a-și expune punctul de vedere asupra motivelor instanței în scopul stabilirii adevărului și al pronunțării unei hotărâri legale și temeinice²⁶.

---

²⁵ Radu Chiriță, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentarii și explicații*, Editura C.H.Beck, București, 2007, p. 382.

²⁶ Vasile Pătulea, *Proces echitabil – Jurisprudența comentată a Curții Europene a Drepturilor Omului*, Institutul Român pentru Drepturile Omului, București, 2007, p. 177.

Principiul contradictorialității exprimă cerința ca funcția de învinuire să fie despărțită de funcția jurisdicțională, fiind pe o poziție procesuală egală cu funcția de apărare. Învinuirea și apărarea se combat în fața instanței de judecată de pe poziții contradictorii, astfel încât autoritatea care judecă și soluționează cauza – instanța de judecată – să ajungă, din disputa lor, la o apreciere corectă a probelor și la adoptarea unei soluții legale și temeinice. Ca urmare, așezarea judecății pe principiul contradictorialității implică egalitatea de arme între învinuire și apărare, între susținerea pretențiilor civile și combaterea lor, în sensul că se acționează cu aceleași mijloace procesuale; participarea la judecată, cu dreptul de a face cereri, a ridica excepții, a pune concluzii, a exercita căile de atac, pe care instanța de judecată le poate admite sau respinge și adopta propria sa soluție, constituie aspecte ale contradictorialității²⁷.

Principiul contradictorialității se află într-o strânsă legătură cu principiul egalității armelor și vizează situații în care nici apărare și nici acuzarea nu au avut acces la dosar (în integralitatea sa sau doar o parte a acestuia) sau nu au putut pune concluzii cu privire la cererile, excepțiile invocate de cealaltă parte sau de instanță din oficiu.

Curtea Europeană face o distincție între principiul contradictorialității și cel al egalității armelor în materia comunicării actelor procedurale sau a probelor către părți. Astfel judecătorul European sancționează dezechilibrul informațional în baza principiului egalității armelor, iar netransmiterea acestora niciuneia dintre părți în baza dreptului la o procedură contradictorie.

Deși utile aceste diferențieri între contradictorialitatea și egalitatea de arme, întrucât sunt puse în evidență diversele moduri în care instanțele de judecată pot pune părțile litigante în situația de a nu își putea desfășura deplin toate posibilitățile și de a recurge la toate mijloacele procesuale și procedurale care le stau la îndemână pentru a-și putea susține punctele de vedere, există și primejdia ca asemenea situații juridice să fie deduse în fața instanței europene, invocându-se în mod greșit egalitatea de arme în loc de principiul contradictorialității, iar Curtea să respingă plângerea, lăsând nesoluționată încălcarea comisă totuși de instanța națională a principiului

---

²⁷ Grigore Gr. Theodoru, *op. cit.*, p. 671.

contradictorialității, fiind nevoie de o altă sesizare²⁸.

Fiecare parte a procesului trebuie să aibă nu doar facultatea de a-și face cunoscute elementele pe care se bazează pretențiile sale, dar și aceea de a lua la cunoștință și de a discuta orice probă sau concluzie prezentată judecătorului cu scopul de a-i influența decizia²⁹. Nu prezintă nicio relevanță dacă elementul susceptibil să conducă la o anumită decizie este adus în discuție de părți sau sesizat din oficiu de către instanță, chiar și în această din urmă situație, judecătorul fiind obligat să impună discutarea lui.

Contradictorialitatea nu impune însă obligația instanței de a permite, în cadrul unei proceduri scrise, ca fiecare parte să răspundă la orice memoriu al părții adverse, pentru că altfel s-ar ajunge la un perpetuum mobile de răspunsuri și contra-răspunsuri, existând obligația ca fiecare parte să aibă posibilitatea să își dezvolte argumentele cel puțin într-un memoriu³⁰.

Respectarea dreptului la un proces echitabil impune ca procurorul să aducă la cunoștința apărării toate mijloacele de probă administrate în favoarea sau defavoarea acuzatului. Ca excepție, restrângerea acestui drept al acuzării poate fi justificată, în caz de strictă necesitate, în considerarea securității naționale, a necesității de a proteja martorii sau de a păstra secretul metodelor prin care poliția investighează anumite infracțiuni. În aceste cazuri este necesară luarea unor măsuri eficiente pentru a contrabalansa aceste restricții, în măsura în care ele nu pot fi evitate³¹.

Pentru a realiza contradictorialitatea în materie procesual penală, statele sunt obligate să își regleze procedurile interne, astfel încât probele existente să fie produse în cadrul audienței publice, pentru a putea să facă obiectul dezbaterii contradictorii între acuzator și inculpat, în fața judecătorului³².

---

²⁸ Vasile Pătulea, *Sinteză teoretică și de practică judiciară a Curții Europene a Drepturilor Omului în legătură cu art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dreptul la un proces echitabil. Garanții privitoare la desfășurarea corectă a procesului. Cerințe implicite. Egalitatea armelor (I)*, Revista Dreptul Nr. 3/2007, Uniunea Juriștilor din România, p. 206

²⁹ Radu Chiriță, *op. cit.*, p. 382.

³⁰ Radu Chiriță, *op. cit.*, p. 383.

³¹ Ovidiu Predescu, Mihail Udroui, *Convenția europeană .....*, p. 366.

³² Radu Chiriță, *op. cit.*, p. 383.

Potrivit art. 289 C. proc. pen., judecata cauzei se face în fața instanței constituită potrivit legii și se desfășoară în ședință, oral, nemijlocit și în contradictoriu.

În vederea respectării principiului contradictorialității, instanța trebuie să supună dezbaterii părților și procurorului orice stare, situație, împrejurare ce este esențială pentru soluționarea completă a cauzei. Potrivit art. 334 C. proc. pen., instanța are obligația de a pune în discuția părților încadrarea juridică a faptelor de care este acuzat inculpatul, indiferent dacă aceasta este mai grea sau mai ușoară decât aceea pentru care s-a dispus trimiterea în judecată.

Tot cu scopul de a se asigura principiul contradictorialității și al egalității armelor, art. 322 C. proc. pen. stabilește obligația instanței de a înștiința la începutul cercetării judecătorești pe inculpat cu privire la dreptul de a pune întrebări co-inculpaților, celorlalte părți, martorilor, experților și de a da explicații în tot cursul cercetării judecătorești, când socotește că este necesar³³.

De asemenea, exercitarea dreptului la apărare prin propria persoană, a dreptului de a lua cunoștință de piesele dosarului, de a vorbi, precum și de a pune concluzii în instanță prin interpret reprezintă garanții prin care este asigurată respectarea principiului contradictorialității³⁴.

Nu există, deci, neconcordanțe de semnificație juridică a contradictorialității între dispozițiile Convenției și dispozițiile din legea națională și, față de garanțiile pe care aceasta din urmă le instituie pentru asigurarea contradictorialității, sunt toate premisele ca, prin hotărârile pronunțate, instanțele naționale să nu se facă vinovate de încălcări ale dreptului la un proces echitabil, prin nesocotirea principiului contradictorialității.

Egalitatea este recunoscută ca o normă de conduită a unei comunități umane. Așa cum a fost dezvoltat în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, principiul egalității armelor reprezintă „coloana vertebrală” a dreptului la un proces echitabil fiindcă, fără un asemenea principiu judecătorul nu ar putea face dreptate, s-ar putea

---

³³ Ovidiu Predescu, Mihail Udriou, *Convenția europeană .....*, p. 466.

³⁴ Ovidiu Predescu, Mihail Udriou *Protecția europeană .....*, p. 663.

ajunge la o sentință incorectă sau arbitrară, una din părți ar putea suferi în concret o nedreptate, sau, chiar dacă nu s-ar ajunge la o asemenea nedreptate, încrederea părților în actul de justiție ar putea să scadă datorită inegalității sau aparenței de inegalitate. Important pentru aprecierea respectării principiului egalității armelor este modul în care instanța înțelege să mențină „echilibrul” necesar desfășurării unui proces echitabil, în special în privința comunicării între părți a tuturor pieselor dosarului care vor servi la adoptarea deciziei.

Principul egalității între acuzare și apărare este o cerință de garanție pentru echilibrul între interesele individului și ale societății, pentru armonizarea și salvagardarea acestor interese, ceea ce constituie un interes public, o necesitate pentru realizarea justiției penale.

Principiul contradictorialității a dat naștere, la nivel european, unei jurisprudențe nu doar vaste ci și foarte interesante, jurisprudență care a influențat evoluția legislației românești, reflectându-se atât în modificările survenite de-a lungul timpului cât și în modificările ce se prefigurează în Noul Cod de procedură penală.

Deși totul este relativ în justiție respectarea acestor principii vitale pentru un proces echitabil, are rolul de a spori încrederea justițiabilului în actul de justiție.